

UJEDINJENI NARODI

CCPR

**Međunarodni pakt o
građanskim i političkim
pravima**

Distribucija
OPĆA

CCPR/C/BIH/CO/1
10. studeni 2006.

Original: engleski jezik

**Komitet za ljudska prava
Osamdest osmo zasjedanje
Ženeva, 16. listopada – 3. studeni 2006. godine**

**RAZMATRANJE IZVJEŠĆA KOJE DRŽAVE ČLANICE DOSTAVLJAJU
PREMA ČLANKU 40. PAKTA**

Zaključne napomene Komiteta za ljudska prava

Bosna i Hercegovina

1. Komitet je razmatrao incijalno izvješće Bosne i Hercegovine (CCPR/C/BiH/1) na svom 2402., 2403., i 2404. sastanku (CCPR/C/SR.2402,2403 i 2404), održanim 18. i 19. listopada 2006. godine, i usvojio sljedeća zaključna razmatranja na svom 2419. sastanku (CCPR/C/SR.2419), održanom 1. studenog 2006. godine.

A. Uvod

2. Komitet pozdravlja dostavljanje, iako sa zakašnjenjem, incijalnog izvješća države članice, kao i pismene odgovore koji su dati unaprijed. Komitet cijeni detaljne odgovore delegacije na pismene i usmene upite članova Komiteta, kao i informacije koje su date u pripremi izvješća.

3. Komitet žali zbog odsustva predstavnika entiteta u delegaciji države članice.

B. Pozitivni aspekti

4. Komitet bilježi da odredbe Pakta imaju snagu ustavnog zakona i mogu se direktno primjenjivati na sudovima države članice.

5. Komitet podržava usvajanja, u ožujku 2006. godine, Zakona o izmjenama i dopunama zakona o ombudsmanu za ljudska prava u Bosni i Hercegovini, kojim se uspostavlja jedinstvena neovisna institucija ombudsmana na državnoj razini.

6. Komitet bilježi sa zadovoljstvom uspostavu državne Agencije za ravnopravnost spolova kao i Gender centara na entitetskoj razini, sa nadležnošću da istražuje pojedinačne slučajeve navodnih povreda Zakona o ravnopravnosti spolova.

7. Komitet podržava reformu kaznenog zakona i sudskog sustava države članice, a posebno:

- (a) Usvajanje Zakona o zaštiti od nasilja u obitelji, koji daje opsežne zaštitne mjere kao i definiciju odvojenog kaznenog djela domaćeg nasilja i trgovine ljudima u državnom i entitetskim kaznenim zakonima.
- (b) Usvajanje državnog i entitetskih zakona o zaštiti svjedoka; i
- (c) Uspostavljanje Odjela za ratne zločine na Sudu Bosne i Hercegovine, koji ima nadležnost procesuiranje slučajeva ratnih zločina prebačenih sa Međunarodnog kaznenog tribunala za bivšu Jugoslaviju, i Državne agencije za istragu i zaštitu unutar Ministarstva sigurnosti, kako bi poboljšali suradnju policije sa kaznenim gonjenjem ratnih zločina.

C. Temeljna pitanja zabrinutosti i preporuke

8. Komitet je zabrinut da nakon odbijanja relevantnih ustavnih amandmana 26. travnja 2006. godine, državni Ustav i Izborni zakon i dalje isključuju "ostale", i.e. osobe koje ne pripadaju jednom od "konstitutivnih naroda" države članice (Bošnjaci, Hrvati, Srbi), i njihov izbor u Dom naroda i tročlano Predsjedništvo Bosne i Hercegovine (članovi 2., 25., i 26.).

Država članica treba ponovo započeti razgovore o ustavnim promjenama na transparentan način i na širokim osnovama participiranja uključiti sve činioce, sa ciljem usvajanja izbornog sustava koji garantira jednako uživanje prava svim građanima prema članku 25. Pakta, bez obzira na njihovu nacionalnost.

9. Komitet je zabrinut da Pakt nije preveden na zvanične jezike države članice, te da sudije, tužitelji i pravnici nisu potpuno upoznati o direktnoj primjenjivosti odredaba Pakta (članak 2.).

Država članica bi trebala dati veliki publicitet odredbama Pakta, *inter alia*, prevođenjem istog na zvanične jezike Bosne i Hercegovine, i poboljšavajući obuku za sudije, tužitelje i pravnike o primjeni Pakta.

10. Komitet je razočaran neusvajanjem odgovarajućeg zakona o uspostavi Komisije za istinu i pomirenje, kao i drugih inicijativa koje bi promovirale pomirenje (članak 2.).

Država članica bi trebala intenzivirati svoje napore oko usvajanja sistematskog pristupa ponovnom uspostavljanju međusobnog povjerenja između različitih etničkih skupina i odgovornosti za već počinjena kršenja ljudskih prava.

11. Komitet sa zabrinutošću bilježi da bez obzira na uvođenje kvota u Izborni zakon Bosne i Hercegovine koji je zahtijevao od političkih stranaka da nominiraju najmanje 30% žena kandidata, žene su još uvijek nedovoljno zastupljene u zakonodavnim i izvršnim tijelima na svim razinama (članci 3 i 25(c)).

Država članica treba harmonizirati sistem kvota u Izbornom zakonu sa propisima iz Zakona o ravnopravnosti spolova i poduzeti specijalne mjere dodatno statutornim kvotama, kako bi poboljšala zastupljenost žena u svim zakonodavnim i izvršnim tijelima.

12. Komitet je zabrinut oko izvješća o nesprovođenju državnog i entitetskih zakona o zaštiti od nasilja u obitelji, neprijavlivanju i lakšim kaznama za počinioce, te neadekvatnoj pomoći za žrtve porodičnog nasilja u oba entiteta (članci 3. i 7.).

Država članica treba osigurati djelotvorno sprovođenje zakona o suzbijanju obiteljskog nasilja, intenzivirati obuku za sudije, tužitelje i osoblje za sprovođenje zakona o primjeni takve legislative, kao i bolničkog i drugog osoblja koje radi sa žrtvama obiteljskog nasilja i zlostavljenjem djece, uvesti standardne procedure za prikupljanje medicinskih dokaza o obiteljskom nasilju, i poboljšati programe pomoći za žrtve i pristup djelotvornom pravnom lijeku.

13. Komitet izražava zabrinutost o nedostatku sredstava za okružne i kantonalne sudove koji procesuiraju slučajeve ratnih zločina, i o nezadovoljavajućem implementiranju Zakona o zaštiti svjedoka na entitetskoj razini (članovi 6., 7., i 14).

Država članica treba osigurati dovoljno sredstava i kadrova okružnim i kantonalnim sudovima koji sude ratne zločine i osigurati djelotvornu primjenu državnog i entitetskih zakona o zaštiti svjedoka.

14. Komitet bilježi sa zabrinutošću da je sudbina i mjesto gdje se nalaze oko 15.000 osoba koji su nestali tijekom oružanog sukoba (1992 - 1995) ostaje neriješena. Komitet podsjeća državu članicu da članovi obitelji nestalih osoba imaju pravo znati o sudbini svojih srodnika, i da neuspjeh da istraži uzroke i okolnosti smrti, kao i mjesta gdje se nalaze nestale osobe povećava neizvjesnost i patnju za članove obitelji i može predstavljati povredu članka 7. Pakta (članci 2(3), 6. i 7.).

Država članica treba poduzeti trenutne i djelotvorne akcije da istraži sve neriješene slučajeve nestalih osoba i osigura bez odgode da Institut za nestale osobe postane potpuno operativan, a sukladno odluci Ustavnog Suda od 13. kolovoza 2005. godine. Također treba osigurati da centralna baza podataka nestalih osoba bude finalizirana i verificirana, da Fond za podršku obiteljima nestalih osoba bude osiguran, te da plaćanja obiteljima počnu što je prije moguće.

15. Komitet bilježi sa zabrinutošću da prema Federalnom zakonu o osnovama socijalne skrbi, civilnih žrtava rata i skrbi obitelji sa djecom, žrtve torture, osim žrtava ratnog silovanja i seksualnog nasilja, moraju dokazati najmanje 60 % tjelesne povrede kako bi dobili status civilne žrtve rata, tako da ovaj uvjet može isključiti pravo žrtve psihičke torture na osobnu invalidninu. Komitet je također zabrinut da su osobne invalidnine koje primaju civilne žrtve rata znatno niže od onih koje primaju borci učesnici rata u oba entiteta (članci 2, 7. i 26.).

Država članica mora osigurati da žrtve psihičke torture dobiju status civilne žrtve rata u oba entiteta, te da osobne invalidnine koje dobijaju civilne žrtve rata budu usklađene među entitetima i kantonima, te izjednačene sa osobnim invalidninama boraca učesnika rata. Država članica treba uključiti u svoj sljedeća periodična izvješća ažurirane statističke podatke o broju žrtava psihičke torture i/ili seksualnog nasilja koji primaju invalidnine, te da podaci budu razvrstani prema spolu, starosti, nacionalnosti i prebivalištu, kao i visini takvih naknada.

16. Komitet je zabrinut u svezi trgovine ljudima, posebno ženama i djecom manjinskih nacionalnosti, u svrhu prostitucije ili prisilnog rada, kao što je organizirano prosjačenje po ulicama, te da su izrečene kazne za počiniocje djela trgovine ljudima često preblage. Također je zabrinut u vezi sa propustom države članice da planira odgovarajuća budžetska sredstva za programe borbe protiv trgovine ljudima, kao i o ovisnosti takvih programa o međunarodnim donatorima (član 8.).

Država članica treba osigurati da počinioci djela trgovine ljudima budu djelotvorno kazneno gonjeni; sudije, tužitelji i službenici za sprovođenje zakona budu obučeni o primjeni standarda borbe protiv trgovine ljudima i korupcije; osigura potrebne fondove iz državnog budžeta za programe pomoći žrtvama i podrške svjedocima; poduzme djelotvorne mjere za borbu protiv eksploatacije djece, posebno romske djece i druge djece manjinskih nacionalnosti u svrhu uličnog prosjačenja ili drugih vrsta prisilnog rada.

17. Iako cijeni postojanje važnih pravnih garancija protiv proizvoljnog pritvora i mogućih loših postupanja, Komitet je zabrinut mogućnošću pritvora u trajanju od 72 sata u policijskom nadzoru, i o informacijama koje govore da pritvorenici nisu uvijek informirani o svojim pravima, uključujući pravo na pravno zastupanje, u fazama i tužiteljskog i sudskog odobrenja istražnog pritvora, kao i ograničenom pristupu prijedlogu tužitelja za pritvor (čl. 7. i 9.).

Država članica treba osigurati da svi službenici koji vrše sprovođenje zakona pruže potpunu implementaciju prava osobama lišenih slobode, te da takvim osobama bude garantirano i pravo na ravnopravnost stranaka u postupku.

18. Komitet bilježi sa zabrinutošću da prema članu 132(d) Zakona o kaznenom postupku Bosne i Hercegovine, kazneno osumnjičena osoba može biti u istražnom pritvoru ako se radi o kaznenom djelu za koje se može izreći kazna zatvora od deset godina ili teža samo temeljem procjene sudije da razlozi zaštite javne sigurnosti ili imovine iziskuju takav pritvor.

Država članica treba razmotriti brisanje nejasnog koncepta javne sigurnosti ili sigurnosti imovine kao osnove za određivanje istražnog pritvora iz Zakona o kaznenom postupku Bosne i Hercegovine.

19. Komitet je zabrinut u svezi sa oskudnim uvjetima u pritvorskim jedinicama u entitetskim policijskim ustanovama i zatvorima koji su često prepuni, nemaju dovoljno

službenika, nedovoljno opremljeni, i pružanje neodgovarajuće vanprитvorske aktivnosti i vježbe. Također je zabrinut u vezi sa oskudnim higijenskim i materijalnim uvjetima, nedovoljno kvalificiranog osoblja i neodgovarajućim farmako-bazičnom terapijom za mentalno oboljele pacijente i zatvorenike, posebno u Forezičko–psihijatrijskom odjelu zeničkog zatvora, kao i Psihijatrijskoj bolnici u Sokocu (članci 7. i 10.).

Država članica treba poboljšati materijalne i higijenske uvjete u pritvorskim ustanovama, zatvorima i institucijama za mentalno oboljele u oba entiteta i osigurati odgovarajuće osoblje, redovite vježbe i vanprитvorske aktivnosti za zatvorenike, kao i odgovarajući tretman mentalno oboljelih pacijenata. Treba premjestiti sve pacijente iz Forezičko–psihijatrijskog odjela zeničkog zatvora, i s tim u svezi, osigurati da Psihijatrijska bolnica u Sokocu ispunjava sve međunarodne standarde.

20. Komitet bilježi sa zabrinutošću, da usprkos povratu stambenih jedinica prijeratnim vlasnicima i značajnim sredstvima za rekonstruiranje uništenih stambenih jedinica, mnoge izbjeglice i interno raseljene osobe se još uvijek nisu vratile u svoja prijeratna mjesta prebivališta ili su ih nakon povratka ponovo napustili (članak 12.).

Država članica treba povećati napore kako bi kreirala neophodne uvjete za održiv povratak, i.e. kroz borbu protiv diskriminiranja manjinskih povratnika, osiguravajući socijalnu reintegraciju povratnika i jednak pristup zaposlenju, obrazovanju i socijalnim uslugama, javnim uslugama, kao što su voda i struja, te kroz dalje deminiranje terena sa većinskom povratničkom populacijom.

21. Komitet je zabrinut u svezi sa oskudnim uvjetima u kolektivnim centrima gdje živi oko 7.000 raseljenih osoba, a većina ih pripada nacionalnim manjinama i drugim ugoženim skupinama (članci 17. i 26).

Država članica treba nastaviti sa ukidanjem kolektivnih centara za raseljene osobe i osigurati odgovarajuće alternativne stanove osobama koji žive u takvim centrima.

22. Komitet je zabrinut u svezi sa čestim propustima zdravstvenih ustanova u izdavanju rodni listova za romsku djecu čiji roditelji nemaju zdravstveno osiguranje ili druge načine da plate bolničke naknade, iako je takva dokumentacija potrebna za registriranje djece kod javnih vlasti, te da djeca mogu uživati temeljna prava, kao što su zdravstveno osiguranje i obrazovanje (članvi 16. i 24(2)).

Država članica treba ukloniti administrativne prepreke i naknade kako bi osigurala da svi Romi imaju pristup osobnim dokumentima, uključujući i rodne listove, koji su im potrebni kako bi imali zdravstveno osiguranje, socijalnu skrb, obrazovanje i druga temeljna prava.

23. Komitet bilježi sa zabrinutošću da država članica namjerava prisilno premjestiti stanovnike romskog naselja u Butmiru, zbog nedostatka neophodne infrastrukture kako bi

se spriječilo zagađenje opskrbe vodom, dok takav plan ne postoji za obitelji koje nisu Romi, a žive preko puta ulice. Također navodi sa zabrinutošću da takav plan izmještanja ne sadrži bilo kakve detalje vezane za pravne lijekove i kompenzaciju dostupnu romskim obiteljima (članci 2., 17. i 26.).

Država članica treba ponovo razmotriti plan izmještanja romskog naselja u Butmiru, uzimajući u obzir prava stanovnika naselja koje postoji preko 40 godina, kao i alternativna rješenja kako bi spriječila zagađenje opskrbe vodom. Podsjećamo državu članicu da bilo kakvo izmještanje mora biti izvršeno na nediskriminirajući način i mora biti sukladno sa međunarodnim standardima ljudskih prava, uključujući i prava pojedinaca na pravni lijek, kompenzaciju, kao i dodjelu alternativnih stambenih jedinica.

24. Komitet je zabrinut u vezi sa izvješćima o diskriminaciji i nasilju počinjenom nad Romima i bilježi da izvještaj države članice ne sadrži informacije o mogućnostima Roma da dobiju instrukcije na romskom jeziku o svom jeziku i kulturi (članci 26. i 27.).

Država članica treba intenzivno poduzimati programe javnog informiranja kako bi spriječila predrasude o Romima u društvu. Također treba uključiti u svoje sljedeće periodično izvješće detaljne informacije o poduzetim mjerama u smislu sprovođenja lingvističkih i obrazovnih prava Roma koji su zaštićeni prema Zakonu o zaštiti prava osoba koje pripadaju nacionalnim manjinama, djelotvornosti takvih mjera, broju romske djece koja dobivaju nastavu na svom jeziku i o svojoj kulturi, razvrstanih po spolu, starosti, mjestu prebivališta, kao i o broju nastavnih sati po sedmici.

25. Komitet je zabrinut u svezi sa izvješćima o provokativnoj uporabi vjerskih i nacionalnih simbola koji imaju diskriminatorski odnos prema pojedinim nacionalnim skupinama, i o nesprovođenju odluke Ustavnog suda od 31. ožujka 2006. godine u svezi sa uporabom zastave, grba i himne na entitetskoj razini.

Država članica treba poduzeti djelotvorne mjere kako bi eliminirala takve diskriminatorne prakse i implementirala odluku Ustavnog suda od 31. ožujka 2006. godine, koja se tiče uporabe zastave, grba i himne.

26. Komitet određuje 1. studeni 2010. kao datum za podnošenje drugog periodičnog izvješća Bosne i Hercegovine. Komitet također zahtjeva da inicijalno izvješće države članice i dosadašnja zaključna razmatranja budu publicirana i široko oglašena na službenim jezicima države članice javnosti kao i sudskim, zakonodavnim i administrativnim vlastima. Također zahtjeva da drugo periodično izvješće bude dostupano civilnom društvu i nevladinim organizacijama koje djeluju u zemlji.

27. Prema članku 71. stavak 5. Pravilnika Komiteta država članica treba podnijeti unutar roka od godine dana informacije o sprovođenju preporuka Komiteta u stavku 8., 14., 19. i 23. u gornjem tekstu. Komitet zahtjeva od države članice da uključi u svoj

CCPR/C/BIH/CO/1

Strana 7

sljedeće periodično izvješće informacije o preostalim preporukama i o samoj implementaciji Pakta.
